

N:o 36.

Ank. till Riksd. Kansli den 7 Mars 1877, kl. 1 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga Proposition till Riksdagen, om anvisande å allmänna indragningsstaten af ett årligt arvode åt Protokollssekreteraren O. S. Rydberg för fortsatt utgifvande af »Sveriges Traktater»; Gifven Stockholms Slott den 2 Mars 1877.

Sedan det länge utgjort ett önskningsmål att i tryck erhålla en så vidt möjligt fullständig samling af de mellan Sverige och främmande makter slutna fördrag, yppades tillfälle dertill år 1868, då en för ett sådant arbetes utförande fullt kompetent person, Protokollssekreteraren O. S. Rydberg ingaf underdånig ansökan om anslag af statsmedel för utgifvande af en samling af dessa urkunder. Efter att hafva erhållit ett mindre anslag, började han förberedelserna med genomgående af inhemska samlingar och sattes sedermera, jemväl genom understöd af allmänna medel, i tillfälle att i utländska arkiv och bibliotek samla det öfriga för arbetet nödiga material. Någon tid efter denna Riksdags början har verkets första del lemnat pressen, hvadan man nu är i tillfälle att bilda sig en föreställning om dess omfattning och vetenskapliga betydelse.

Då de vitsord, som i senare afseendet afgifvits, göra det i högsta grad önskvärdt, att utgifvaren sättes i tillfälle att odeladt egna sin tid åt fullföljandet af ett arbete, som är af lika mycken vigt för den svenska häfdaforskningen, som det lofvar att blifva en heder för det land, der det sett dagen, men de till Kongl. Maj:ts förfogande ställda medel icke

Bih. till Riksd. Prot. 1877. 1 Saml. 1 Afd. 16 Häft.

utan olägenhet medgifva bestridande af alla de för arbetets fortsättning nödiga utgifter, vill Kongl. Maj:t, med åberopande af hvad i närlagda afskrift af protokollet öfver Utrikes departements-ärende för denna dag blifvit anfördt, härmed föreslå Riksdagen att åt Protokollssekreteraren O. S. Rydberg, för fortsättning af hans arbete med utgifvande af »Sveriges Traktater», å allmänna indragningsstaten för innevarande och nästkommande år anvisa ett årligt arfvode af 4,500 kronor.

De ärendet rörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas, och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

O. M. Björnstjerna.

Afskrift af protokoll öfver Utrikes departements-ärende, hållet inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms Slott den 2 Mars 1877.

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern och Chefen för Justitie-departementet

Friherre *De Geer*;

Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes ärendena *Björnstjerna*,

Statsråden: *Lagerstråle*:

Thyselius;

Carlson;

Friherre *Alströmer*;

Weidenhielm;

Lovén;

Friherre *von Otter*;

Forssell.

Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes ärendena anförde i underdånighet:

Det har länge utgjort ett önskningsmål att i tryck erhålla en så vidt möjlig fullständig samling af de mellan Sverige och främmande makter ingångna fördrag.

Om det ock för det dagliga behovet inom Utrikes departementet visat sig i någon mån tillfyllestgörande att ur årstrycket och författningssamlingen sanmanföra de ännu gällande fördragen och derjemte genom en, med hänvisning till texterna försedd, tryckt förteckning öfver alla sedan 1814 mellan de Förenade Rikena och främmande länder ingångna öfverenskommelser underlätta de ofta förekommande undersökningarne om innehållet af upphäfdade eller med nya aflösta traktatbestämmelser, så har dock saknaden af en fullständigare och äfven äldre tidsperioder omfattande samling icke därför varit mindre känbar, utan fortfarande vid många tillfällen gjort sig gällande.

icke heller har vår häfdaforsknings kraf på lätt tillgängliga och fullt tillförlitliga fördragstexter från äldsta tid kunnat hittills tillgodoses. Den enda samling af ifrågavarande slag, hvilken vår litteratur har att uppvisa, är det af Kanslirådet Modées enka år 1761 utgifna arbete under titel: »Utdrag af de mellan Hans Konglige Majestät och Kronan Sverige å ena och Utrikes Makter å andra sidan sedan 1718 slutna Alliance-Traktater och Afhandlingar». Det omfattar emellertid blott en tidrymd af 33 år (1719—1751) och har icke blifvit fortsatt.

Väl finnes ett betydligt antal af våra traktater, äfven från äldre tider, intaget i de allmänna traktatsamlingar, som i utlandet blifvit offentliggjorda, och bland hvilka märkas:

Dumont: Corps Universel diplomatique de Droit des Gens, Amsterdam et La Haye 1726—1731. Tom. 1—8, in fol.

Från år 800—till 1731.

Supplementer af I. Roussel, Amsterdam et La Haye 1739, 4 tomer in fol., och af I. Yves de Saint Prest, Amsterdam, 2 band in fol.

Wenck: Codex juris gentium recentissimi, Lipsiæ 1781—1795, tre delar.

Leibnitz: Codex juris gentium Diplomaticus, Hannoveræ 1793 in fol. Från år 1099;

samt dess supplement:

Mantissa Codicis Juris gentium Diplomatici, Hannoveræ 1700, fol.

Martens: Recueil des principaux Traités d'alliance, de paix, de trêve, de neutralité, de commerce, de limites etc. 1:a uppl. Göttingen 1791—1817, 7 delar och supplement 4 delar; 2:dra uppl. Göttingen 1817—1835, 8 band. Fortsättning under titel: Nouveau Recueil de Traités, 16 delar;

Nouveaux suppléments, 3 delar;

Nouveau Recueil Général i två serier, hvaraf den första utgör 20 delar och den andra börjat med första delen 1876.

Martens et Cussy: Recueil manuel et pratique de traités, conventions et autres actes diplomatiques, Leipzig 1846—1849, 5 delar.

Amyot: Archives diplomatiques, Paris 1861—76 m. fl.

Dessa arbeten innehålla dock långt ifrån någon fullständig samling af svenska traktater, ens för vissa perioder, och de deri meddelade texterna äro sällan hemtade ur sjelfva urkunderna, hvarför de heller icke kunnat med behörig kritik behandlas.

Också har man inom andra länder icke nöjt sig med dessa allmänna samlingar utan åstadkommit specialverk af en i vissa fall högst betydlig omfattning.

Sådana äro:

Rymer: Foedera, Conventiones, Litteræ inter Reges Angliæ et alios quosvis Imperatores, Reges, Pontifices, etc. T. I—IV. Londini 1816—1869, in fol.

Traités publics de la Royale Maison de Savoie avec les Puissances étrangères depuis la Paix de Cateau Cambresis (1559) jusqu'à nos jours, publiés par Ordre du Roi (af konungariket Sardiniens Utrikes departement); T. I—VIII (den sista presenterad Konungen af Grefve Cavour). In 4:o, Turin, 1836—1861. Går till den 14 Mars 1861, och fortsättes omedelbart af det hittills fortgående arbetet.

Raccolta dei Trattati e delle Convenzioni concluse fra il regno d'Italia ed i Governi Esteri fina al gennaio 1865. Compilata per cura del Ministero per gli Affari Esteri. T. I—V, in 8:o, Torino Firenze, Roma, 1865—1876.

José Ferreira Borges de Castro: Collection de Traités, Conventions, etc. entre la Couronne de Portugal et les autres Puissances depuis 1640 jusqu'à ce jour. 8 vol. in 8:o, Lisbonne 1856—1858.

Testa: Recueil des Traités de la Porte Ottomane avec les Puissances étrangères depuis le premier Traité conclu en 1536, entre Suleyman 1:er et François 1:er jusqu'à nos jours. T. I, II, gr. in 8:o, Paris, 1865.

Léonard: Recueil des Traités de paix, de trêve, de neutralité et confédération, d'alliance et de commerce, etc. faits par les rois de France depuis trois siècles, 6 vol. in 4:o, Paris 1693. Går från 1435.

De Clercq: Recueil des Traités de la France, publié sous les auspices de M. Drouyn de Lhuys, depuis 1713 jusqu'à nos jours. T. I—X. Paris, 1864—1872. In 8:o.

Del Contillo: Tratados de Paz y de comercio que han hecho con las potencias estrangeras las monarcos españoles des de el anno 1700 hasta el dia. Madrid 1843, in 4:o.

I. Elliot: American diplomatic code, embracing the Treaties and Conventions between the United States and foreign powers from 1778 to 1834. 2 vol. in 8:o, Washington 1834.

D. de Garcia de la Vega: Recueil des Traités et Conventions concernant le royaume de Belgique, 5 vol. in 8:o, Bruxelles.

E. G. Lagemans: Recueil des Traités et Conventions conclus par le royaume des Pays Bas avec les Puissances étrangères, depuis 1813 jusqu'à nos jours. 4 vol. in 8:o, La Haye 1858—1859.

I. Soutzo: Recueil de documents authentiques relatifs au droit public extérieur de la Grèce, publié par ordre et approbation du département de la maison royale et des affaires extérieures, 1 vol. gr. in 8:o, Athènes 1858.

Recueil officiel des pièces concernant le droit public de la Suisse, des décrets et arrêtés de la Diète et des concordats en vigueur, ainsi que des Traités conclus entre la Confédération suisse et d'autres Etats (1814 à 1849), 3 vol. in 8:o, Berne 1832—1849.

H. F. C. Clausen: Recueil de tous les traités, conventions, mémoires et notes conclus et publiés par la Couronne de Danemarck depuis l'avènement au trône du Roi régnant jusqu'à l'époque actuelle ou dès l'année 1766 jusqu'en 1794 inclusive, 1 vol., Berlin 1796.

L. Neumann: Recueil des Traités et Conventions conclus par l'Autriche avec les Puissances étrangères depuis 1763 jusqu'à 1856, 6 vol. in 8:o, Leipzig 1855—1859.

Calvo: Recueil complet des Traités, Conventions, Capitulations, Armistices et autres actes diplomatiques de tous les Etats de l'Amérique latine, compris entre le golfe du Mexique et le cap Horn, depuis 1793 jusqu'à nos jours. T. I—XI, Paris 1862—1869, in 8:o.

F. Martens: Recueil des Traités et Conventions conclus par la Russie avec les Puissances étrangères, publié d'ordre du ministère des Affaires Etrangères. T. I—III. Traités avec l'Autriche 1648—1815. S:t Petersbourg 1874—1876.

d'Hauterive et de Cussy: Recueil des Traités de Commerce et de navigation de la France avec les puissances étrangères depuis la paix de Westphalie en 1648, suivi du Recueil des principaux traités de même nature conclus par les puissances étrangères entre elles, depuis la même époque. 8 vol. in 8:o, Paris 1834—1837.

Hertslet: A Complete Collection of the Treaties and Conventions and reciprocal regulations at present subsisting between Great Britain and Foreign Powers etc. T. I—XI in 8:o, London 1840 o. ff. Går från 1600:talets första hälft.

Colecion general de los Tratados publicos celebrados par Columbia y Venezuela con varias naciones de Europa y America. Caracas 1840. Imp. 8:o.

Ett tillfälle att för Sveriges del åstadkomma något med de bättre af nyss uppräknade specialverk jemförligt yppades år 1868, då Protokollsekreteraren O. S. Rydberg ingaf en underdånig ansökan om anslag af statsmedel för utgifvande af en samling utaf de mellan Sverige och främmande makter slutna fördrag, äfvensom om reseunderstöd för att i utländska arkiv anställa de för arbetets genomförande nödiga forskningar. Arbetets plan angafs med följande ord:

»Arbetet är ämnadt att innefatta förbundsfördrag, fredsfördrag, stilleståndsfördrag, gränsregleringar, handelsfördrag, post- och telegrafkonventioner, konventioner om förbrytares utlemnande, samt för öfrigt alla andra slags konventioner, deklarationer och akter, som äro af natur att i något afseende *definitift* bestämma förhållandet till främmande makter.»

»Hvarje handling utgifves efter originaldokumentet, så vida detta är tillgängligt, följaktligen på originalets språk. Är originalhandlingen icke tillgänglig, begagnas den tillförlitligaste afskrift eller tryckta källa, som kan anskaffas, och uppgifves alltid, hvarifrån hvarje aktstycke är hemtadt.»

»Ehuru arbetet nästan uteslutande kommer att bestå af handlingar på fremmande språk, komma likväl i likhet med anordningen af dylika verk i England, Italien, Spanien, Portugal och Nordamerika, för bevarandet af dess nationella karakter, titel, rubriker och innehållsförteckningar att på svenska språket affattas; men för att derjemte göra detsamma lättare användbart för i vårt språk okunnige utlänningar, blifva tillika rubriker och innehållsförteckningar på franska språket bifogade.»

Denna plan gillades så till vida, att Kongl. Maj:t den 31 December 1868 på Herr Chefens för Ecklesiastik-Departementet underdåniga föredragning behagade att tilldela Rydberg ett anslag af 500 r:dr rmt. Sedan de nödiga förarbetena i inhemska arkiv blifvit afslutade, blef Rydberg vidare på dåvarande Statsministern för Utrikes ärendena Hans Excellens Herr Grefve Wachtmeisters underdåniga tillstyrkande satt i tillfälle att i utländska arkiv och bibliotek samla det öfriga för arbetet nödiga material, nämligen:

1870 i Petersburg och Moskwa, 1871 i Köpenhamn, Hamburg, Hannover och Wolfenbüttel, samt 1872—1873 i Lybeck, Haag, Amsterdam, Bryssel, Brygge, Genf, Lille och Paris samt på hemvägen ånyo i Köpenhamn.

Under dessa forskningsresor gjordes en rik skörd, för hvilken närmare redogörelse föreligger i tre af Rydberg afgifna berättelser. Det lyckades honom icke blott att genom afskrifter från originalurkunder samt kollationeringar med sådana fylla åtskilliga af de luckor, som man

redan på förhand visste skola förefinnas i våra egna samlingar, utan han hade äfven tillfredsställelsen att påträffa några hittills fullkomligt okända, för kändedomen af vår yttre historia viktiga aktstycken.

Redan 1872 hade min närmaste företrädare Hans Excellens Herr Grefve von Platen träffat uppgörelse med förläggarefirman Nordstedt & Söner om traktatverkets utgifvande och dess första del har helt nyligen lemnat pressen. Den innehåller 225 urkunder och omfattar en tidsperiod af mer än 500 år eller från och med år 822 till och med år 1335.

I sitt företal har utgifvaren närmare utvecklat de skäl, som förmått honom att förlägga utgångspunkten så långt tillbaka. Han säger der bland annat:

»Då arbetet sålunda för sin omfattning i tiden icke för sig uppställer någon annan gräns än den, hvilken materialet sjelf föreskrifver, skiljer det sig derigenom från åtskilliga i andra stater utgifna arbeten af samma slag, i hvilka till utgångspunkt valts något såsom viktigt ansedt moment i dessa staters politiska historia. Dessa verks uppgift att endast eller åtminstone hufvudsakligen afse det praktiska behovet för diplomatiska ändamål, förklarar detta sätt att gå till väga, hvilket likväl alltid måste utgöra en afklippning af det samband, som i staternas förhållanden till hvarandra ständigt förenar det närvarande med det förflutna. Visserligen kunna i vissa staters yttre politiska lif hafva förekommit mer epokgörande, en ny era skapande tilldragelser än i andra; men äfven den mest storartade derur framgångna folkrättsliga uppgörelse är dock aldrig, åtminstone icke i fråga om gamla stater med sedan århundraden utvecklade förbindelser, så allsidig, att icke ett tidsmoment, på grund af en sådan akt valdt till utgångspunkt för en traktatssamling, afsedd att omfatta en sådan stats alla internationela relationer, måste med hänseende till flera eller färre af dessa vara otillfredsställande.»

»Ett exempel skall belysa detta. Man skulle väl tycka, hvad Sverige beträffar, att den Westfaliska freden borde för ett dylikt verk vara en särdeles ypperlig basis. Denna akt var väl, om någon, omfattande och epokgörande för den tidens europeiska statssystem, det i de tvenne grupperna, den katolska och den protestantiska, delade Europa. Men just denna gruppindelning, hvars rättighet ingen kan bestrida, visar att Sveriges östra granne den tiden ännu icke egentligen tillhörde detta system. Ryssland hade därför ock förblifvit oberördt af det tretioåriga kriget, liksom af den fred, hvarigenom det upphörde. Sveriges ställning till denna makt och till Polen bildade ett särskildt system, i hvilket freden i Osnabrück icke kunde ingripa. En svensk diplomatisk aktsamling, som började med den Westfaliska freden, skulle således med afseende på dessa

för Sveriges dåvarande ställning så ytterst viktiga stater utgå från en icke blott alldeles omotiverad utan särdeles olämplig tidpunkt.»

»Men äfven med afseende på den praktiska nyttan kan detta förfaringsätt lätt visa sig vara en brist, till följd af svårigheten att uppdraga den linie, der all användbarhet i detta hänseende upphör. Det är nemligen tydligt, att akter, hvilka icke egentligen mer anses såsom gällande, ändock kunna bibehålla eller under vissa förutsättningar återfå en praktisk betydelse. I fråga om territorialförhållanden låter det tänka sig, att till och med ur högst åldriga handlingar upplysningar kunna hemtas, hvilka äro af praktiskt värde.»

»Icke en utbruten del af ett äldre rike, icke en skapelse af politiska konjunkturer, hvars tillvaro garanterats af andras öfverenskommelser, framträder dessutom den Svenska staten ur forntidens natt med en ursprunglighet, som förlänar ett särskildt intresse åt tanken, att vid meddelandet af de handlingar, som röra dess ställning till den öfriga världen, gå i tiden så långt tillbaka som möjligt. Arbetet vinner deraf en fullständighet och helhet, hvaraf värdet mer än uppväger de svårigheter, hvilka dess utförande efter denna plan visserligen medför.»

I det jag icke kan annat än instämma häruti, får jag såsom min underdåniga förmening uttala, att endast efter denna plan utfördt kan arbetet komma att tillgodose icke blott det praktiska behof, hvaraf det blifvit framkalladt, utan äfven den historiska forskningens kraf. Hvad det förra beträffar förtjenar visserligen att beaktas den omständigheten, att det icke ligger utom möjlighetens gräns, att frågor någon gång kunna uppstå, för hvilkas utredning det kan vara af nöden att gå tillbaka till aflägsnare tider, och att för öfrigt, inom detta område, för den teoretiska insigtens användbarhet i den praktiska tillämpningen icke någon absolut gräns låter sig uppdragas. Om det är en obestridd sanning, att inom den borgerliga lagskipningen en djupare uppfattning af den gällande lagen aldrig kan vinnas utan kännedom af den äldre lagstiftning, hvarur den framvuxit, så gäller detta i ännu högre grad i fråga om den rätt, hvilken fördragen mellan staterna grundat. Af stort intresse för den praktiska diplomaten måste ock alltid blifva att i de hans eget land rörande och från detsamma utgångna urkunderna kunna följa de folkrättsliga begreppens och sedvänjornas utveckling samt i stilens och den formella behandlingens småningom förändrade karakter se återspegligen af de tidevarf, som gifvit dem upphof.

Ehuru efter hvad nu blifvit anfördt, arbetets plan icke torde behöfva stödet af främmande föredömen, kunna dock äfven sådana nämnas. Så omfattar, såsom ofvan blifvit omförmäldt, den af sardinska utrikes

ministeriet utgifna samlingen af det savoyiska konungahusets traktater tiden ända från freden i Cateau Cambrésis år 1559, genom hvilken detta hus återinträdde i besittningen af sina länder, och till den 14 Mars 1861, der fortsättningen — konungariket Italiens traktater — omedelbart vidtager. Åt kompletteringen af det nationalverk, engelska regeringen under ofvan angifna titel af »Rymers Foedera» utgifvit, och som sträcker sig ända från den normandiska eröfringens tid, egnas fortfararande betydliga krafter och medel.

Den nu föreliggande första delen af »Sveriges Traktater» innehåller såsom ett slags inledande akter de påfvebullor, genom hvilka Sverige vid den romerska kyrkans hand infördes i de civiliserade staternas samfund; derefter följa bland annat de äldsta urkunderna rörande Sveriges och Norges territorialförhållanden till sina grannar. Dessa handlingar åtföljas af utförliga och om ospard möda vittnande kommentarier, hvilka afse utredning af frågor, som till en del ännu bibehålla sin vikt. Vidare följa de akter, hvilka visa den fortgående utvidgningen af ordnade politiska förbindelser, allt ifrån de äldsta med de nordiska stamfränderna till de yngre, till en del blott började förbindelserna med Tyskland, Ryssland. Polen, Holland, Flandern, England och Frankrike.

Enligt mig af utgifvaren meddelad uppgift skulle de följande delarne, beräknade till ungefärligen samma omfång som den första, komma att omfatta:

den andra: tiden till medeltidens slut (1335—omkring 1520);

den tredje: nyare tiden till och med Westfaliska freden (1520—1648);

den fjerde: tiden från Westfaliska freden till och med frederna efter Carl XII:s död (1648—1721);

den femte: frihetstiden (1721—1772);

den sjette: tiden till Sveriges och Norges förening (1772—1814);

hvarrefter arbetet med förändrad titel af »Sveriges och Norges traktater» skulle i två delar upptaga alla från föreningens ingående till närvarande tid ingångna fördrag.

Af denna redogörelse framgår, att ännu mycket återstår, innan verket nått sin fullbordan. Då emellertid förarbetena äro långt framskridna, de flesta främmande arkiver, hvilka behöfva rådfrågas, fullständigt genomsökta och svårigheterna väsentligen minskas i mån af arbetets fortgång, böra de följande delarne temligen regelmässigt och jemförelsevis hastigt kunna utkomma. Ett hufvudsakligt vilkor härför är dock, att utgifvaren sättes i tillfälle att uteslutande kunna egna sig åt fullföljandet

af den uppgift, han åtagit sig och hvars svåraste del han redan löst på ett sätt, som af Vitterhets, Historie- och Antiqvitets-Akademien i ett den 21 sistlidne November afgifvit utlåtande blifvit särdeles fördelaktigt vitsordadt.

Då till följd deraf, att någon betydligare afsättning icke torde kunna påräknas för ett så omfångsrikt och dyrbart arbete som det ifrågasvarande, utsigt icke är för handen, att någon förläggare skall vilja åtaga sig dess offentliggörande utan tillskott, än mindre betala utgifvarearfvode, samt de till Eders Kongl. Maj:ts disposition ställda anslag icke utan olägenhet medgifva anvisande åtminstone af det senare, så anser jag mig böra i underdånighet föreslå Eders Kongl. Maj:t att, i likhet med hvad för åstadkommande af andra härmed jemförliga vetenskapliga arbeten — särskildt »Sveriges gamla lagar» — egt rum, af Riksdagen äska anvisande af det för arbetets fortsatta utgifvande nödiga anslag. Enär Rydberg icke innehar någon tjänstebefattning och således icke uppbar någon lön samt icke heller har annan fast inkomst, anser jag hans arfvode icke kunna sättas lägre än till 3,500 kronor årligen. För att bestrida de utgifter, hvilka han måste vidkännas för biträde till renskrifning, korrekturläsning m. m. torde dessutom ett årligt belopp af 1,000 kronor vara behöfligt.

Jag får således i underdånighet hemställa, det Eders Kongl. Maj:t behagade i nådig proposition föreslå Riksdagen att åt Protokolls-sekretaren O. S. Rydberg för fortsättning af hans arbete med utgifvande af »Sveriges Traktater», å allmänna indragningsstaten för innevarande och nästkommande år anvisa ett årligt arfvode af 4,500 kronor.

Härtill behagade Hans Maj:t Konungen jemlikt öfriga närvarande Statsrådsledamöters underdåniga tillstyrkande i nåder lemna bifall, hvarefter, och sedan Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena uppläst ett förslag till nådig proposition, Hans Maj:t Konungen uppå Statsrådets tillstyrkande jemväl behagade samma förslag, sådant det finnes detta protokoll bilagdt, i nåder gilla samt befalla, att i enlighet dermed nådig proposition skulle till Riksdagen expedieras.

in fidem

A. Cronhielm.
